

Síremlék Berci bácsinak

A kakukkos falióra hatot mutatott. Berci bácsi ajtóig kísérté utolsó páciensét, a gyógyszerésznét, aki kéthavonta elhozta neki a miómáját. „Olyan jóindulatú a daganata – mondta szókása szerint búcsúzóul – hogy legszívesebben kölcsönkérném.” A nő elmosolyodott. „Doktor úr, én akkor is eljárnék magához, ha a miómámról kiderülne, hogy nem is mióma, hanem galamb.”

Berci bácsi átsétált rendelőjéből a nappali szobába, hogy – mint ilyenkor mindig – bekapjon néhány süteményt, amelyet felesége, Ella néni készített a csipketerítő sztaltra. Őszinte öröme almáspite várta. Beleharapott az elsőbe, miközben széthajtotta a megyei lapot. A második oldalon lelkes beszámoló ecsetelte, miként szakadtak el rugalmasan a németek Sztálingrádtól délnyugatra az ellentámadással kísérletező fanatikus vörös hordaktól. Berci bácsi lenyalt néhány morzsát nyírott ősz bajuszkájáról.

Eles csöngetés.

„Egy fiatal nő” – jelentette Margitka, a mindeneslány, aki szorgalmán, nyelvtudói érdeklődésre érdemes vazsmágyái tájszólásán és kedves mosolyán kívül unokabátyjának, Asbóth József teniszbajnoknak a nimbuszából merítette társadalmi tekintélyét. A hét első négy napján, amikor Berci bácsi rendelt, fehér kötényére fehér köpenyt öltve betöltötte az asszisztensnői szerepkört is.

„Jöjjön holnap” – mondta Berci bácsi. „Elmúlt hat óra.”

„Nem szombathelyi” – felelte Margitka. „Késett a vonatja.”

Berci bácsi beleharapott a második almáspitébe. „Parasztlány?” – kérdezte.

„Hát hogy lány-e vagy sem, azt én nem tudom, de jól ki van írva a szemé.”

Az őszesvörös hajú Ella néni isiasztól és migréntől megviselten besántikált a nappaliba. Orra hegyére csúsztatott szemüvege fölött pillantott Berci bácsira. „Látom, izlik a pitém, már megint csupa morzsa a bajszod.”

„Képzeld, egy kisirt szemű fiatal nő hat után tíz perccel azt akarja, hogy vizsgáljam meg.”

„Az orra is vörös a sok bögéstől” – mondta Ella néni.

Berci bácsi felsóhajtott, majd újra lenyalta a bajszát. „Vezesse be, Margitka” – és visszament a rendelőjébe. Margitka kisietett a paciensért, majd megjelent mögötte a rendelő ajtajában. „Semmiképp sem akarja levenni a kabátját” – mondta.

Berci bácsi felpillantott a fiatal nőre. Széles arccsontú, széles vállú teremtést látott, sűrű, szalmaszínű haja a homlokába nőtt. Nemcsak nála, még Margitkánál is magasabb volt egy fejfel. Bő posztókabátja a bokájáig ért, afféle csöszköpenynek tetszett. Megolvadt hőcseppek csillogtak rajta.

„Fázik, fiam?” – A nő megrázta a fejét, szája sirásra görbült. „Kabátban vizsgáljam meg?” – Semmi válasz. „Elmehet, Margitka – mondta Berci bácsi – majd elboldogulunk egymással kettesben.”

„Hogy hívják, fiam?”

„Boldog Erzsébetnek.”

„Nagyon szép név. Hova valósi?”

„Acsádi vagyok. Doktor úr, segítsen rajtam” – fültépő, magas hangok törték elő az óriási testből.

„Miért egyedül jött? Hol a legény?” – A lány a fejét rázta. „Megöl az anyám! – vinnogyta – agyonver.” Kikecmergett a kabátjából, és Berci bácsi most már láthatta hegyes hasát.

„Hogyan segítsen magán, fiam? Anygácsinálással nem foglalkozom.” A lány könyörögve nézett le a kis öregúr

fejébüdjára, ahol néhány keresztbe fésült összes hajszál kilátástalan megbízatásnak próbált eleget tenni. „Elég bajom van maga nélkül is.”

„Doktor úr – mondta Boldog Erzsébet – drága, aranyos doktor úr...”

„Vetkőzzön le, mindenestre megvizsgálom.”

„Ahogy ott fektüd előttem – mesélte este a vacsoránál Ella nének – rögtön gyanút fogtam. A hasa furcsán hegyes formájú. A szűzhártya sérült, de nem szakadt be úgy istenigazából. A lány azt mondta, hogy négy hónapja nem menstruál. A magzat mégsem volt tapintható. Az álterhesség klasszikus esete, szintiszta hisztéria. Tudod, mi az anyaméh görög neve? Hystéra. A görögök az összes nyavalyát, mely látható ok nélkül testi elváltozást produkál, az anyaméh megbetegedésére vezették vissza.” – „És a lánnyal mi történt?” – kérdezte Ella néni – „Éreztem – felelte Berci bácsi – hogy a hazugság csak hazugsággal üzhető ki”).

„Na jó, segítetek magán” – és tenyerét a lány hasára helyezte –, de senkinek sem mesélheti el, ami most magával történt.”

„Esküszöm” – szipogta Boldog Erzsébet.

„Hisz Istenben? Katolikus?” Két bölintés volt a válasz. „Tudja a Miatyánk?” Harmadik bölintés. „Akkor hunyja be a szemét, és mormolja el háromszor, majd tapsoljon harmat a feje fölé, és fogja vissza a lélegzetét. Közben én kiűzöm magából a gyereket.”

„Biztos?”

„Ha nem hisz bennem, akkor miért kerestél fel? Öltözzön, fiam.”

Ismét eltört a mécses, Boldog Erzsébet hegyes hasa hánykódott és szökdécselt, míg az öregúr meg nem szánta. Aztán a lány belefogott a Miatyánkba, miközben Berci bácsi latin és görög or-

vosi szavakat kántálva a hasát nyomogatta. Az ima végén megpacskolta a domborulatot, és fejhangon ezt kiáltotta: „Ecce puella asinus, hopp, hopp, hopp! Vacuus miser uterus, hopp, hopp, hopp!” Hátralépett: „Kinyithatja a szemét.” Boldog Erzsébet felült, a hasára meredt. „Mintha kisebb lenne” – motyogta tétován. – „Vasárnapig kiroppan a gyerek, ne féljen.” – „Biztos?” – kérdezte a lány.

(Mintegy másfél év múlva, amikor érdeklődők sorfala közt a gettóból az Auschwitzba készülő tehervonathoz hajtották a szombathelyi zsidókat, a zsidóbongó tömegben valaki valószínűtlenül magas hangon felvitott: „Drága, aranyos doktor úr!” Berci bácsi felismerte Boldog Erzsébetet, akinek egy öregasszony éppen befogta a száját. Szívesen üdvözölte volna a lányt, de bal kezével gyötörődve sántikáló feleségét kellett támogatnia, jobbával pedig leányát, Gabit, aki másnap a marhavagonban egészséges fiúgyerekeknek adott életet.)

Mintegy két héttel a csodálatos gyógyítás után Berci bácsi vacsoránál elmesélte, hogy újabb leányzó futott be Acsádról, anyai kísérettel. Amikor vizsgálat után közölte velük, hogy ezúttal nem segíthet búbáj és varázslat, az anya megkérdezte, hogy Boldog Erzsébetet vajon milyen fizetségért kúrálta ki. Ő magyarázni kezdte a különbséget a két terhesség között, de a nők vén kecskének nevezték, más módon is szidalmazták, ahogy ez manapság szokásos, majd fenyegetődzve elrohantak. Talán meg is verték volna, ha az izmos Margitka nincs jelen. Ella néni orrhegyére csúsztatott szemüvege fölött a férjére nézett: „Egyszóval lányinvázióval számolhatunk.” Berci bácsi másodsor is szedett a levesből, majd letette kanálát: „Értem, mire célszól, Ella. Egyes esetekben gyógyíthat a hazugság, de...” – „Most már ne bánd” – vágott közbe Ella néni. „Egyél, mert kihül a leves.”

Eörsi István